

Delovanje UJU v prošlem letu za učiteljstvo, šolstvo in narodno prosveto.

(Glavno poročilo na skupščini UJU v Dubrovniku dne 24., 25. in 26. avgusta 1924.)

U istoriji našeg Udruženja i učiteljskog rada u novoj državi, II. Učiteljski Kongres u Ljubljani ostaće kao jedna od najsvetlijih uspomena i najlepši izraz naše snage, naše svesti i oduševljenja za opšte dobro.

On je, kako je to onda s više strana bilo rečeno, bio himna idealima ujedinjenog učiteljstva naše zemlje.

Pored sjajne manifestacije narodne misli, na ovom kongresu istaknuta su naša uverenja u pogledu novog sistema prosvetne organizacije. Uporedo sa tim određeno je naše stajalište prema zakonima i uredbama kojima se reguliše pravni i materijalni položaj učiteljstva i utvrđeni naši zahtevi u tome pogledu.

Rad ovog kongresa i odluke koje su na njemu pale bili su direktiva za dalji rad Izvršnog, odnosno Glavnog Odbora našeg Udruženja.

Prvi korak.

Prva akcija naša posle završenog Kongresa u Ljubljani bila je u tome, da se kroz našu učiteljsku štampu, a i ostale listove, populariše rad našeg kongresa i sa tim radom upoznaju i zainteresuju i širi krugovi društva. A da bi se naročito za sve ovo zainteresovali na prvom mestu nadležni faktori, Izvršni Odbor odmah po povratku u Beograd, 12. avgusta prošle godine posetio je g. Ministra Prosvete, predao mu sve rezolucije Učiteljskog Kongresa u Ljubljani, i detaljno ga upoznao sa radom Kongresa i zahtevima učiteljstva.

Tom prilikom na prvom mestu obrazložena je potreba: da se ubrza donošenje novog zakona o narodnim školama, kao i svih ostalih prosvetnih zakona. Izneti su svi razlozi koji i sa nacionalnog i pedagoškog gledišta nalažu prosvetnu reformu, kao i sva štetna po državne interese koja proističe iz neizjednačenog prosvetnog zakonodavstva.

U pogledu učiteljskih zahteva, koji se odnose na popravku učiteljskog položaja, u ovoj prilici naročito je istaknuto sledeće:

Da se obrati pažnja na razvrstavanje učitelja u pogledu plata po novom činovničkom zakonu, kako bi u smislu ranijih zahteva učitelji bili raspoređeni u sve grupe II. kategorije;

Da se učiteljicam udatim za državne službenike da pun lični dodatak;

Da se školski nadzornici postavljaju isključivo po saslušanju Glavnog Prosvetnog Saveta, i da se uporedo sa tim izvrši i popravka njihovog današnjeg položaja;

Da se obrati naročita pažnja na napredno i nacionalno učiteljstvo novih krajeva i isto poštedi od svih potresa i ličnih uticaja koji proističu iz naših unutrašnjih odnosa;

Da se obrati naročita pažnja na prosvetni problem Južne Srbije, a tako isto i drugih krajeva otadžbine koji su tuđinskim uticajem prosvetno zaostali; a naročito da se poradi na stvaranju boljih uslova za život i rad učitelja koji rade u izuzetno teškim i po život opasnim krajevima;

Da se učitelji u pogledu dodataka na skupoću u celoj Kraljevini, bez obzira na mesto službovanja, potpuno izjednače; a da se pored toga onima koji rade u izuzetno težim i opasnim mestima da i

izuzetna nagrada od 50% od ukupnih pridanosti.

Pored toga traženo je emancipovanje škole od uticaja policijskih vlasti povišanjem Zakona o opštoj upravi od 26. aprila 1922. g.

Svi ovi zahtevi u vezi sa rezolucijama Kongresa predstavljali su program našeg rada na onome što je u ovim trenucima po školu i učiteljstvo bilo najaktuelnije. Kako je baš u ovom vremenu na dnevnom redu bilo pitanje razvrstavanja učitelja po novom činovničkom zakonu, to je Izvršni Odbor preduzeo sve korake da se ovaj posao izvrši po učiteljstvo što pravednije. U tome cilju predstavnici naši, pored predstave g. Ministra Prosvete, preduzeli su akciju i kod komisije koja je u Ministarstvu Prosvete spremala predloge u ovom pogledu i kojom je rukovodio tadašnji Pomoćnik Ministra Prosvete g. Dr. Sv. Stefanović.

Ta akcija produžena je posle neumorno i kod naročite komisije u Ministarstvu Pravde koja je radila predlog Uredbe o razvrstavanju i gde je u početku postojala tendencija da učitelji u pogledu položajnih plata budu razvrstani do 2. grupe II. kategorije zaključno.

Akcijom našeg Udruženja uspešno se da pri razvrstavanju učitelja budu usvojena bar donekle osnovna načela izneta u predstavi našeg Udruženja povodom ovog pitanja, izuzev što je broj godina za ulazak u 1. grupu položajne plate povišen od 15 na 20, a za 2. grupu od 12 na 14.

Povodom svega ovoga u decembru prošle godine Izvršni Odbor Udruženja ponovo je se jednom predstavkom obratio Vladi i Skupštinskom Odboru za pregled Uredbe o razvrstavanju.

Primena čl. 230. Zakona o činovnicima.

Kao što je poznato cilj je ovog člana Zakona o činovnicima, da u vremenu ovog prelaznog stanja, očuva i pojedincima i čitavim redovima činovnika njihova stečena prava i njihov stečeni položaj i rang u činovničkoj hijerarhiji.

Kod nas u Srbiji, zahvaljujući odredbama čl. 230. ušli su u 1. kategoriju mnogi činovnici, koji imaju svega nižu gimnazijsku, ali koje je zakon zatekao na visokim položajima. Analogno ovome mi smo pravilnu primenu ovoga člana tražili i za učitelje zaustavljajući se radi solidarnosti i na onima iz redova učiteljskih, koji u novim krajevima zauzimaju položaje zemaljskih, pokrajinskih i okružnih školskih nadzornika i profesora učiteljskih škola koji nemaju fakultetske spreme. Svi ti prosvetni radnici, koji su u isto vreme i članovi našeg Udruženja, po tamošnjim zakonima i po svojim stečenim pravima, koja im je i nova država zakonom priznala, po smislu čl. 230., imali su pravo da uđu u iste grupe u koje su ušli i drugi ravni njima po plati i položaju, i koji takođe nemaju fakultetsku spremu. Radi toga Udruženje je preduzimalo korake u tome pravcu: ali ta akcija nije našla odziva kod nadležnih.

Prosvetni budžet.

Smatrajući, da je prosvetni budžet jedan od glavnih uslova za izvođenje prosvetne politike i da je povećanjem materijalnih sredstava za osnovnu nastavu jedna od najvažnijih potreba, mi smo se postarali da blagovremeno objavimo nacrt prosvetnog budžeta i da tom prilikom nadležnima obratimo naročitu pažnju

na prosvetne potrebe Južne Srbije, Bosne i Hercegovine, a i svih ostalih krajeva naše otadžbine. Tom prilikom mi smo naročito insistirali za državnu pomoć za podizanje zgrada za osnovne škole, za unošenje u budžet potrebnih suma za podizanje novih, internatski uređenih, učiteljskih škola i za pozicije namenjene višem učiteljskom obrazovanju. Glas naš u ovom pogledu našao je odziva i tadašnji Ministar Prosvete g. Miša Tričunović uspeo je da prosvetni budžet poveća i u njega unese izvesne sume za potrebe koje smo naglasili.

Nacrt novog zakona o uč. školama.

U isto ovo vreme Izvršni Odbor našeg Udruženja uputio je i jednu peticiju g. Ministru Prosvete, u kojoj je pored većeg kredita za učiteljske škole, tražio obrazovanje jedne ankete od stručnih lica iz svih krajeva otadžbine, koja bi izradila nacrt novog zakona o učiteljskim školama, uporedo sa tim proučilo pitanje o spremi nastavnika za te škole u vezi sa višim učiteljskim obrazovanjem. Radeći to smatrali smo da u reformi učiteljskih škola leži ključ za celokupnu reformu i napredak osnovne nastave, a isto tako i najjače sredstvo za unificiranje narodnog duha. Pominjući to, mi u ovoj prilici ističemo potrebu da se što pre izvrši unifikacija nastave u učiteljskim školama, da se što pre podigne nivo učiteljskog obrazovanja i u svima učiteljskim školama naše otadžbine zavlađa nacionalni duh, kako bi iz svih tih škola izlazili oduševljeni apostoli narodne misli, koji bi u narodnim masama radili na velikom delu duhovnog jedinstva i unificiranja narodnog duha u smislu onih svetlih tradicija u kojima su delali neimari naše velike i ujedinjene države.

Škole i učitelji u neoslobodenoj domovini.

U prošloj godini, iz potištenog našeg Primorja dopri su nemili glasovi o sudbini naše tamošnje braće i o akciji Italijana na uništavanju kulture i civilizacije našeg naroda u Julijskoj Krajini. U tome vremenu Italija je zatvorila sve prve razrede narodnih škola u Istri i pretvorila ih u italijanske, a veliki broj naših učitelja izbacila iz službe. U isto vreme maternji jezik u višim razredima postao je neobavezan i time je otpočelo otvoreno italijaniziranje našeg naroda na Primorju i privođenje u delo asimilatorskih namera Italije. Shvatajući ovo kao jedan od najjačih udara našoj narodnoj stvari, mi nismo mogli ostati ravnodušni. Objavljujući u »Nar. Prosveti« stanje naših narodnih škola u krajevima koji su pripali Italiji i dižući svoj glas protivu italijaniziranja naše omladine u tim krajevima, mi smo u ovome smislu uputili, preko g. Ministra Prosvete, memorandum Kraljevskoj Vladi skrećući pažnju na sudbinu naših učitelja i naših škola na Primorju i tražeći u tome pogledu zaštitu naših narodnih škola i učiteljstva u tim krajevima.

Više učiteljsko obrazovanje.

Malo je koje od dnevnih prosvetnih pitanja izazvalo toliko interesovanja kao pitanje o višem učiteljskom obrazovanju. Ono je bilo predmet iscrpnih rasprava na učiteljskim zborovima, skupštinama i u našoj učiteljskoj štampi. U »Narodnoj Prosveti« o ovome pitanju izšao je niz članaka, koji su ovo pitanje detaljno raspravljali i u kojima su izneti primeri na koji je

način ovo pitanje rešeno u drugim kulturnim državama.

Držeći se odluke II. Učiteljskog Kongresa u Ljubljani, mi smo tražili održanje Više Pedagoške Škole, koja u vremenu kad nemamo Pedagoškog Odsjeka na Universitetu jedina pruža mogućnost za više učiteljsko obrazovanje. Ali uporedo sa ovim Udruženje je insistiralo da se u novi Zakon o Universitetu unese odredba o otvaranju Pedagoškog odsjeka na Filozofskom fakultetu i o prijemu učitelja na taj fakultet, prema čemu bi učiteljska matura imala se smatrati ekvivalentnom gimnazijskoj maturi. Putem ubeđivanja uspelo se da se za ovo zainteresuju merodavni faktori i čitaocima »Narodne Prosvete« poznato je, da je ova akcija naša odziva kod najuglednijih profesora Beogradskog Univerziteta, koji su se izjasnili za otvaranje Pedagoškog odsjeka i prijem učitelja na isti.

Veze sa čehoslovačkim učiteljstvom.

Još na Kongresu u Ljubljani, između predstavnika našeg Udruženja i delegata Udruženja Čehoslovačkog Učiteljstva utvrđen je sporazum o održavanju veza između našeg i čehoslovačkog učiteljstva. Tim povodom naše Udruženje u prošloj godini dobilo je pismo od Čehoslovačkog Uč. Udruženja za održanje zajedničkog kongresa jugoslovenskog i čehoslovačkog učiteljstva u Bratislavi s tim, da i naše učiteljstvo tom prilikom priredi u Bratislavi izložbu, koja bi reprezentovala naše školstvo.

Ovaj predlog uzet je u ozbiljno rasmatranje od strane Izvršnog Odbora, radi čega su konsultovani i nadležni faktori u Ministarstvu Prosvete. Posle svestranog raspravljanja ovog pitanja, a uzimajući u obzir da je naša kultura ratom razorena i da prema današnjim prilikama i kratkoći vremena priredena izložba ne bi uspela i ne bi dostojno reprezentovala naš narod, — na sednici Šireg Glavnog Odbora od 16. decembra pr. godine jednoglasno je odlučeno, da se Čehoslovačkom Uč. Udruženju odgovori: da jugoslovensko učiteljstvo načelno pristaje na držanje zajedničkog kongresa u Bratislavi no s tim, da za ovu godinu izložba bude priredena od strane Čehoslovačka, a u idućoj 1925. g. održi opet zajednički kongres u Beogradu i da za taj kongres mi organizujemo izložbu, koja bi reprezentovala našu osnovnu nastavu.

Dalji rad na regulisanju materijalnog pitanja učiteljstva.

Baš u ovom vremenu, kad je na dnevnom redu bilo pitanje o predlogu čehoslovačkog učiteljstva, Udruženje je bilo prinuđeno da razvije najživlju akciju kod svih merodavnih faktora za regulisanje materijalnog položaja učiteljstva u vezi novog činovničkog zakona i uredbe o razvrstavanju. Toga radi Udruženje je podnelo obrazložene predstave gg. Ministru Prosvete, Ministru Pravde i Ministru Finansija.

Predstavka Ministru Finansija sadržavala je zahteve finansijske prirode u pogledu učitelja. Tu je traženo, da se dotadašnji dodaci na skupoću ne smanjuju; da se iz kredita od 200 miliona dinara učiteljima, kao i ostalim činovnicima, da jedan avans u visini njihovih jednomesečnih primadležnosti; i da se učiteljicama udatim za državne činovnike osigura pun lični dodatak na skupoću.

LISTEK.

† Gabrijel Grilec.

»Odrpta noć in dan so groba vrata...
... in dneva ne pove nobena prat'ka...»

Ko sem Te, dragi in nepozabni moj prijatelj Jelko, še tekom letošnjih počitnic, komaj teden dni pred Tvojom smrtjo obiskal tam gori na Studencu pač oba nisva mislila, da je ločitev že tako bližu... V živem, prijateljskem pogovoru so nama hitro potekale urice. Potožila sva si drug drugemu svoje skrbi in težave, ko sva si pa ob slovesu prijateljski stisnila roko, ni nihče izmed naju slutil, da je to poslednjikrat v življenju...

Kakor strela iz jasnega nas je zadela vest o Tvoji nenadni smrti ter nas presunila z globoko žalostjo, saj smo s Teboj izgubili najboljšega tovariša, enega izmed najzvestejših, najdelavnejših članov naše organizacije.

Šel si za vedno od nas!... Onemeli je jezik, ki je bodril narod in ga navduševal za vzvišene vzore, v tihem grobu se umiri Tvoje blago srce, ki je tako

žarko utripalo za izročeno Ti mladino, za narod in ljubljeno domovino!

Blagopokojni tovariš Gabrijel Grilec se je rodil v Idriji leta 1885. Že v nežni detinski dobi, ko mu je bilo komaj 5 mesecev, je izgubil svoje starše. Za siroto se je zavzel njegov stric Valentin Vončina, višji sodni oficijal, ki ga je vzel k sebi in ga je vzgojeval. Zasluga blagega strica in tete je, da se je izšloal. Ljudsko šolo je obiskoval v Litiji, nato pa je dovršil 6 gimnazijskih razredov ter učiteljske v Ljubljani, kjer je maturiral l. 1907. Služboval je najprej dve leti v Loškem potoku, kjer je našel tudi svojo zakonsko družico, stanovsko tovarišico Dragico, roj. Dostalovo, s katero sta živela ves čas v najlepši zakonski harmoniji.

Že v Loškem potoku se je z vso vsmo posvetil svojemu vzvišenemu poklicu. Uspoštevaloč njegove zmožnosti, mu je bivši deželni šolski svet že tedaj poveril vodstvo večrazrednice. Ko je odhajal iz Loškega potoka, mu je tamošnji krajni šolski svet izročil častno diplomu, s katero mu je izrekel zahvalo in priznanje za njegovo vsestransko in

marljivo šolsko in izvenšolsko delovanje. Ljudstvo je znalo ceniti vrline in zasluge vestnega učitelja in vzgojitelja.

Še z večjo vnemo je nadaljeval svoje plodono delo na Studencu pri Krškem, kjer je služboval do svoje smrti, polnih petnajst let.

Učitelju je treba več srca nego učnosti. Samo čist, plemenit značaj zamore vzgojiti tudi plemenite, značajne ljudi. In tak plemenit značaj si bil Ti, nepozabni naš tovariš! Šola Ti je bila svetišče, v katero si jemal seboj sliko bednega, trepečega človeštva in ljubljene domovine. da vzbudiš v mladini usmiljenje do trepečega brata in ljubezen do rodne zemlje.

Kakor je pokojnik pridno deloval v šoli, tako je neumorno posvetil ves svoj prosti čas izvenšolskemu prosvetnemu delu. Vzorno je obdeloval šolski vrt in si je zadnje leto na lastne stroške postavil tudi čebelnjak. Zavedal se je, da učitelj na deželi poleg šolskega dela razmeroma nikjer ne more narodu koristiti toliko, kakor z vzglednim vrtnarstvom in kmetovanjem.

Med vojnim časom je več let tudi vestno in marljivo opravljal posle občin-

skega tajnika. V tem težkem času je bil občanom dober in previden svetovalec in pomočnik.

Najbrže zato, ker je slutil v sebi kal bolezni in se je hotel ubraniti neusmiljene sovražnice učiteljskega stanu, zavratne morilke jetike, na kateri je umri tudi njegov prednik na Studencu, nadučitelj Peterlin, se je strastno oprijel lova, da bi čim več prostega časa prebil na čistem zraku v prosti naravi — toda ravno lov je postal zanj usodepoln, na lovu ga je zadela kap, ki mu je v najlepši moški dobi, v starosti 39 let pretregala nit življenja.

Podlaga za uspešno delo med ljudstvom pa je globoka, požrtvovalna ljubezen do naroda. In to ljubezen je imel pokojni tovariš v največji meri. Ko sem ga poslednjikrat obiskal, sem ga med drugim tudi vprašal, če bo vedno ostal na Studencu in če ne namerava prositi za kako drugo mesto. Odložno mi je odgovoril: »Prijatelj, jaz ostanem tu! Prijatelj se mi je kraj, kjer službujem že toliko let, srečnega in zadovoljnega se počutim med našim priprostim, a dobrim kmetjskim ljudstvom, ki mi je tako zelo

Predstavka g. Ministru Pravde sadržala je zahteve u pogledu uredbe o razvrstavanju, iz koje su omaškom izostale izvesne grupe školskih radnika i radnica naročito iz novih krajeva. Traženo je, u smislu zahteva slovenačkog učiteljstva, da se nastavnice ženskih ručnih radova u osnovnim školama u Sloveniji, koje su iz Uredbe potpuno izostale, uvrste prema svojim kvalifikacijama u kategoriju koja im po spremi pripada. Isto tako ovom predstavkom traženo je, da se učitelji za gluhonemu, slepu in abnormalnu decu koji pored redovne sprede predviđene za drugu kategoriju, imaju još i više državne stručne kurseve s ispitom, podvedu pod odredbu 2. stava čl. 7. Zakona o činovnicima prema tome vrste pod čl. 12. Uredbe o razvrstavanju.

U ovoj predstavi Udruženje je intervenisalo i za državne kvalifikovane zadržane, koje imaju 4 razreda srednje škole i dve godine stručne škole u zasebnom odeljku Učiteljske škole i koje su se žalile, da su u sravnjenju s osobljem drugih struka nepravilno razvrstane. Većina ovih zahteva je i usvojena.

Treća predstavka Udruženja, namenjena g. Ministru Prosvete, sadržala je sve zahteve iz obe ove predstavke, a pored toga i sva ostala aktualna pitanja, koja se tiču osnovne nastave i učiteljstva. Radi svega ovoga Izvršni Odbor poseo je lično g. Ministra Prosvete i pored pitanja koja smo pomenili, insistirao je da se ubrza sa podnošenjem Zakona o narodnim školama — Narodnoj Skupštini.

Posled ove posete otpočeo u Ministarstvu Prosvete rad na reviziji spremenjenog projekta Zakona o narodnim školama, ali taj posao ipak nije ubrzo okončan.

Religiska nastava.

Povodom pokreta, koji se javio kod pravoslavnog sveštenstva, da u školskom zakonodavstvu učestvuju i crkvene vlasti i da se nastava vere u osnovnoj školi ne može izvoditi bez sadejstva sveštenika, javio se pokret i u učiteljstvu za raspravu ove teme. Ostajući principijelno pri tome, da je religiska nastava sastavni deo vaspitanja, kod srbijanskog učiteljstva je pokrenuto pitanje o tome, da li religisku nastavu u osnovnoj školi, kao sastavni deo vaspitanja, treba poveriti učitelju kako je to i dosad u Srbiji bilo, ili je dati u ruke sveštenicima prema zahtevima koji su po ugledanju na stanje u drugim krajevima javili i kod sveštenstva u Srbiji.

Uviđajući svu važnost ovog pitanja, učiteljstvo je moralo pristupiti raspravi istog čineći to sa puno takta iz obzira prema delikatnosti i komplikovanosti ovog problema. Držeći se principa »Brat je mio koje vere bio« i daleko od svake verske nestrpljivosti, učiteljstvo je pristupilo raspravi ovog pitanja iz čisto nacionalnih i pedagoških razloga. Na prvom mestu ovde je se postavljalo pitanje o emancipaciji škole i učitelja od svih nepozvanih uticaja i srednjevekovnog tutorstva, a na drugom mestu javljali su se čisto nacionalni razlozi. Shvatajući, da naša narodna pocepanost ima svoj koren u konfesiskoj podvojenosti i nestrpljivosti, učiteljstvo je uviđalo potrebu vaspitanja novih naraštaja u duhu verske tolerancije kako bi se time, uz ostale nacionalne predmete, udario zdrav temelj novom vaspitanju budućih naraštaja.

Inicijativu za raspravu ove teme uzeo je na sebe Beogradski učiteljski zbor na kome je referent po ovom pitanju bio g. Živojin Radosavljević član Izvršnog Odbora našeg Udruženja, i na kome su kao gosti uzeli učešća i mnoga druga lica van učiteljskog reda, pa među njima i pojedini

prirastlo k srcu, da bi mi bilo teško zveći od njega slovo!«

Rečem samo to: Srećna mladina, ki ima tako vrliga učitelja, srećno ljudstvo, ki ima tako požrtvovalnega, značajnega vzgojitelja.

S politiko se pokojnik ni bavil. Živel je po svoji vesti, prepričan, da mora končno zmagati pravica, da je poštenost najboljša politika. Vse svoje življenje je posvetil blaginji svoje rodbine, v prospeh naroda in dobrobit učiteljskega stanu.

Tiho, mirno, a smotreno in plodnosno je bilo njegovo delovanje. S svojim delom si je sam postavil najlepši spomenik. Mnogobrojna udeležba na njegovem pogrebu navzlic skrajno slabemu vremenu svedoči, kako zelo je bil pokojnik priljubljen ne le med stanovskimi tovariši, nego tudi med priprostim ljudstvom. V globoki žalosti je stala ob preranem grobu njegova zakonska družica, kateri je bil najboljši soprog, plakali so njegovi štirje nedorasli otročiči, ki so izgubili skrbnega očeta, solzili so se hvaležni učenci in učenke za svo-

predstavnicu i pravoslavne i katoličke crkve.

Zbor beogradskih učitelja je utvrdio potrebu religiskog vaspitanja radi potpunog formiranja dečjeg duha i razvijanja osećanja; ali je utvrdio i potrebu, da se to pitanje religiske nastave ima jednoobrazno rešiti u celoj zemlji i da glavni princip tog rešenja ima da bude taj: da religiska nastava, kao i nastava iz svih ostalih predmeta treba da ostane u rukama učitelja. Utvrdeno je, da je to najsigurniji put da se dresura ljudskih duša u verskom fanatizmu zameni suštinom religije i čistog morala i postigne vaspitanje u duhu verske tolerancije i načela: »Brat je mio koje vere bio«.

Zbog važnosti ovoga pitanja, koje interesuje učiteljstvo cele naše zemlje, Izvršni Odbor našeg Udruženja pozvao je preko Narodne Prosvete i sva ostala učiteljska društva, koja su u sastavu UJU, da na svojim skupovima pristupe raspravi ovog pitanja, kako bi isto po tom moglo biti stavljeno i na dnevni red Glavne Skupštine UJU i kako bi odluka skupštine o ovom delikatnom pitanju mogla biti manifestacija već izrađenog i utvrđenog mišljenja.

Zborovi su se odazvali ovom pozivu, a Izvršni Odbor u isto vreme otvorio je i stupce Narodne Prosvete raspravi ovog pitanja, te je ono i tim putem svestrano raspravljano.

Sednica Šireg Glavnog Odbora.

U smislu čl. 22. naših pravila Izvršni Odbor našeg Udruženja sazvaio je za 16. i 17. decembar pr. godine sednicu šireg Glavnog Odbora u koju su pozvati članovi Glavnog Odbora iz cele Kraljevine.

Dnevni red za ovu sednicu bio je:

1. Izveštaj o stanju i poslovima Udruženja;

2. Materijalno pitanje učiteljstva s obzirom na Zakon o činovnicima i Uredbu o razvrstavanju;

3. Pitanje zakona o narodnim školama — referent g. Mih. M. Stanojević;

4. Predlozi pojedinih povereništva.

Ceo rad šireg Glavnog Odbora objavljen je u 94. 95. i 96. br. N. Prosvete od prošle godine iz čega su članovi Udruženja obavesteni o celom radu i odlukama plenarne sednice Glavnog Odbora. Radi orijentacije članova mi u ovoj prilici donosimo Rezoluciju Glavnog Odbora donetu na ovom sastanku, na čijem je realizovanju Izvršni Odbor posle radio.

REZOLUCIJA

GLAVNOG ODBORA UJU.

I.

Glavni Odbor Udruženja Jugoslovenskog Učiteljstva na svojoj plenarnoj sednici od 16. decembra 1923. g. uzeo je u pretres pitanje donošenja novog zakona o nar. školama za celu Kraljevinu, pa je i ovom prilikom konstatovao:

1. Da se pitanju osnovne nastave i narodnog prosvetavanja ne poklanja ona pažnja koju ono s pogledom na interese narodne i državne zaslužuje;

2. Da u novoprisajedinjenim krajevima otadžbine u pogledu osnovne nastave i danas vladaju stari prosvetni zakoni bivše Austro-Ugarske i da na osnovu istih i danas u tim krajevima postoji jedno šarenilo raznih nastavnih planova, programa i uređaba stvaranih u onom vremenu kad je osnovna škola mogla imati svaki drugi cilj samo ne nacionalni;

3. Da su na osnovu tih programa izrađeni i školski udžbenici, koji su imali konvenirati zadatku škole u bivšoj monarhiji, a koji i danas važe u narodnim školama;

Jim dobrim učiteljem, žalovalo je ljudstvo, ki ga bo za vedno ohranilo v hvaležnem spominu. Tovariši pevci so mu v slovo zapeli dve žalostinki, pretresujočo »Vigred« pred šolo, ob odprtem grobu pa »Človek glej dognanje svoje!«

V imenu učiteljstva se je od dragega pokojnika poslovil predsednik Krškega učiteljskega društva, v imenu raškega Sokola, katerega zaveden član je bil od njegove ustanovitve, pa mu je govoril v slovo tovariš Janko Golob. Šolska mladina je s cvetjem posipala sveži grob, tovariši pa so položili nanj svež venec.

Počivaj v miru, nepozabni naš Jelko, lahka ti zemljica na Tvojem Studentu, tam sredi med svojim dobrim ljudstvom, ki Te je spoštovalo in ljubilo, kakor si povsem zaslužil, saj si ga pa tudi Ti ljubil z vso požrtvovalnostjo do zadnjega utripa Tvojega blagočutečega srca!

Kruta smrt je strla samo Tvoje šibko telo, Tvoj spomin pa je večen! Seme, ki si ga vsejal v nežna mlada srca in med narod, bo obradilo stoteran sad!

Leop. Levstik.

4. Da su prema tome, bez obzira na nove potrebe života i ciljeve nove države, uslovi rada u narodnoj školi ostali isti kao i pre toliko decenija i da sve to smeta vaspitanju novih generacija u duhu državnog i narodnog jedinstva i stvaranju osnova zajedničke kulture Srba, Hrvata i Slovenaca;

5. Da nedonošenjem novog zakona o nar. školama čini iluzornim odredbe o obaveznoj nastavi; jer i danas u većem delu države kazna za nešiljanje dece u školu iznosi 0.20 Din;

6. Da pored državnih i nacionalnih razloga, i čisto pedagoški razlozi nalažu hitnu reformu prosvetnog zakonodavstva;

Konstatujući sve ove činjenice sa punim uverenjem da unifikacija osn. nastave predstavlja glavni uslov za unifikaciju nacije. Glavni Odbor UJU izražava svoje duboko žaljenje, što ni za pet godina našeg državnog života u novoj državi ni do danas nije donet nov zakon o nar. školama i što se pitanje donošenja ovog najvažnijeg zakona stalno odlaže. Sa svih ovih razloga u ime celokupnog udruženog učiteljstva Kr. SHS apelujemo na Vladu i Narodno Predstavništvo, da hitnim donošenjem ovog zakona ispune jednu od najvažnijih dužnosti prema naciji i državi.

II.

Odluke o Zakonu o činovnicima, Uredbi razvrstavanja i Uredbi o dodacima na skupoću.

Smatrajući, da je u našoj državi, s obzirom na njene kulturne i nacionalne zadatke potrebno što pre brojno pojačati učiteljski kadar i u njega privući što jače snage, nalazimo da je u nizu mnogih pitanja osnovne nastave jedno od najvažnijih — pitanje materijalne nagrade učitelja.

U tome pogledu Gl. Odbor nalazi, da novim čin. zakonom nije rešeno materijalno pitanje učiteljstva i da učitelji prema svojoj spremi, radu koga vrše i današnjim uslovima života, nisu materijalno zbrinuti.

Novi činov. zakon naročito nema privlačne snage za mlade učiteljske generacije usled čega će se sve više osećati nedostatak spremnih učitelja.

Popravka ovoga stanja mogla bi se postići na prvom mestu pravednijim zakonskim odredbama o materijalnoj nagradi učitelja i pravičnijom primenom samog Zakona o činovnicima.

Radi toga Gl. Odbor UJU donosi sledeći zaključak:

1. Sa obzirom na broj godina školovanja, na važnost i teškoću učiteljske službe, tražimo da pripadnost učitelja u sravnjenju s pripadnostima srednjoškolskih nastavnika budu u razmer kao 3:4. Radi toga potrebno je ustanoviti još jednu grupu II. kategorije;

2. Da se u smislu čl. 57. zakona o činovnicima učini posle 12 godina ulazi u II, a posle 15 u I. grupu II. kategorije;

3. Da se maksimum osnovne plate dobija po navršetku 21 godine službe kako je i po Projektu zakona o nar. školama;

4. Dosledno prevodu i razvrstavanju ostalih činovnika, od kojih je znatan broj sa istom a i manjom školskom spremom od učitelja preveden u I. kategoriju, da se i učitelji preko 20 godina službe, na osnovu prelaznih naređenja Zakona o činovnicima, razvrstaju u odgovarajuće grupe I. kategorije;

5. Da se u smislu čl. 10. zakona o činovnicima odrede specijalne i znatnije nagrade za rad učitelja u Južnoj Srbiji i težim mestima i ostalim krajevima; zatim nagrade učiteljima u nepodeljenim školama, školskim upraviteljima kao i svima učiteljima koji se ističu radom na nar. prosvetavanju i ostalim kulturnim radom van škole;

6. Da ženska deca imaju penziju do udaje;

7. Da se odredbe čl. 33. Zakona o izmenama i dopunama zakona o nar. školama od 23. juna 1919. g. rasprostru na celu zemlju;

8. Da se učitelji specijalnih škola za gluhonemu, abnormalnu i slepu decu sa stručnim ispitom, a tako i učiteljstvo građ. škola sa stručnim ispitom kao i raznih drugih stručnih škola, rasporede po čl. 12. Uredbe da bi bilo razvrstano u smislu stava drugog čl. 7. zakona o činovnicima;

9. Čl. 12. Uredbe da glasi: U odredbu drugog stava čl. 7. zakona o činovnicima spadaju učitelji građan. škola sa stručnim ispitom dodeljeni raznim drugim stručnim školama, i učitelji specijalnih škola za gluhonemu i abnormalnu i slepu decu;

10. Da penzionirani Učiteljski Fond, koji je stvoren legatom dobrotvora učit. siročadi poč. Jov. Gavrilovića i ulozima učitelja, ostane svojina učiteljstva;

11. Da se u datim učiteljima da pun lični dodatak na skupoću kao i učiteljima;

12. Da se dodaci na skupoću ni u kom slučaju ne smanjuju a da se avans na račun povećanja čin. pripadnosti iz određenog kredita isplati, u visini jednogodišnje pripadnosti, 1. januara nastupajuće godine;

13. Da se materijalno stanje penzionisanih učitelja popravi prevodenjem na penzije po novom zakonu i da se i njima da jedan avans na račun budućeg povećanja njihovih pripadnosti;

Da se u vezi s ovim i penzioneri s krunskim penzijama prevedu na dinarske penzije;

14. Da se zemaljski šk. nadzornici kod pokr. uprava uvrste u IV. grupu I. kategorije, a županijski i okružni kao i direktori viših nar. i nepotpunih učiteljskih škola u V. grupu;

15. Da učitelji vežbaonica, s obzirom na čl. 40. zakona o činovnicima, dobiju naročiti dodatak;

16. Da se državne kvalifikovane zadržane rasporede u niže grupe II. kategorije (do 3) sa dodacima učitelja osn. škola, a nekvalifikovane u III. kategoriju;

17. Da profesori i direktori Učit. Škola s kvalifikacijama za osn. škole, koji su prema ranijim pokr. zakonima po položajnom specijalnom ispitu dobili poseban položaj, zadrže taj položaj i pri prevodenju na nove plate.

U pogledu stvaranja uslova za uspešnu primenu Zakona o Nar. školama predlažemo:

1. Da se što pre omogući formiranje opština i u onim krajevima u kojima do sada nisu formirane;

2. Da se zakonodavnim rešenjem izmene odredbe zakona o opštoj upravi te da se prosveta oslobodi svakog uticaja policijskih vlasti, i da se likvidacija pokr. uprava izvrši na toj osnovi;

3. Da se školski nadzornici postavljaju po predlogu Glavnog Prosvetnog Saveta;

4. Da se od odobrenog kredita od 20 miliona za podizanje školskih zgrada veći deo upotrebi na podizanje šk. zgrada u J. Srbiji, a tako isto i Bosni i Hercegovini i Dalmaciji;

5. Da se pri razvrstavanju učitelja na plate po novom zakonu priznaju sva na zakonu osnovana prava stečaja učitelja u Hrvatskoj i Slavoniji, Bosni i drugim krajevima.

Izdanja našeg Udruženja.

U red izdanja našeg Udruženja u prošloj godini možemo zabeležiti, pored naših družinskih listova, i izdanje Učiteljskog Kalendara za 1924. g., koji i po svome sadržaju i po tehničkoj izradi zaslužuje pažnju. Ovaj je kalendar prva jugoslovenska knjiga u većem obimu, koja je zajednička duhovna tvorevina prosvetnih i književnih trudenika sva tri dela našeg naroda i prva spomenica prosvetnih velikana našeg naroda. Kao takav on je prva narodna knjiga u duhu one velike ideje ljubavi, bratstva i uzajamnog upoznavanja, na kome ujedinjeno učiteljstvo predano i istrajno radi. Za izdanje ove knjige Udruženje je podnelo znatne materijalne žrtve, ali je odzivom učiteljstva knjiga u glavnom rasprodana i Udruženje je na tome izdanju pored moralnog uspeha imalo do 15. jula t. g. i čiste materijalne dobiti 21.099:05 Din a ta će suma biti povećana kad se i ostanak duga bude naplatio.

Želeti je da se u ovom poslu istraje i da novo izdanje kalendara za 1925. g. bude još bolje.

Naša štampa.

Rad našeg Udruženja najviše se ogleda u našoj štampi. Prema Pravilima našega Udruženja organi centralne uprave su »Nar. Prosveta« i »Učitelj«, kroz koje se daju obavешtenja o radu i kretanju Udruženja preko godine i kroz koje struji naš život, težnje i namere.

Pored »Nar. Prosvete« i »Učitelja« i pojedina povereništva izdaju listove koji služe istome smeru, i pomažu da Udruženje lakše izvodi svoje zadatke, i sprovedi svoju prosvetnu i nacionalnu politiku. To su: »Učiteljski Tovariši« i »Popotnik« u Sloveniji, »Pokret« u Dalmaciji i »Jedinstvo« u Hrvatskoj.

»Učitelj« i »Nar. Prosveta« rasturili su se po svima krajevima naše prostrane Otadžbine; čitali su ih naši drugovi i Srbi i Hrvati i Slovenci; i pomoću njih je vršena duhovna uzajamnost, veza i zbližavanje učiteljstva

»Narodna Prosveta« je zastupala školske i staleške interese, prapraćala sve školske prilike i pojave na polju našeg prosvetnog života u državi, iznosila pravo stanje naših škola i položaj učiteljstva i njegove zahteve stojeći na braniku školskih i staleških prava a u duhu i težnjama učiteljskih skupština i zbornih rezolucija.